

ТЕМА 1. ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ
ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ
ДІТЕЙ ДО ОСВІТИ

План

- 1. Базові поняття інклюзивного навчання.**
- 2. Переваги інклюзивного навчання.**
- 3. Чинники розвитку інклюзивної освіти.**
- 4. Класифікація ЮНЕСКО до дітей з особливими освітніми потребами.**

Особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту (згідно з Законом України «Про освіту»).

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ Є ОДНИМ ІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В БАГАТЬОХ КРАЇНАХ СВІТУ, МЕТА ЯКОГО – РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ОСВІТУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ БЕЗ ДИСКРИМІНАЦІЇ.

Інклюзивне навчання слід розуміти як:

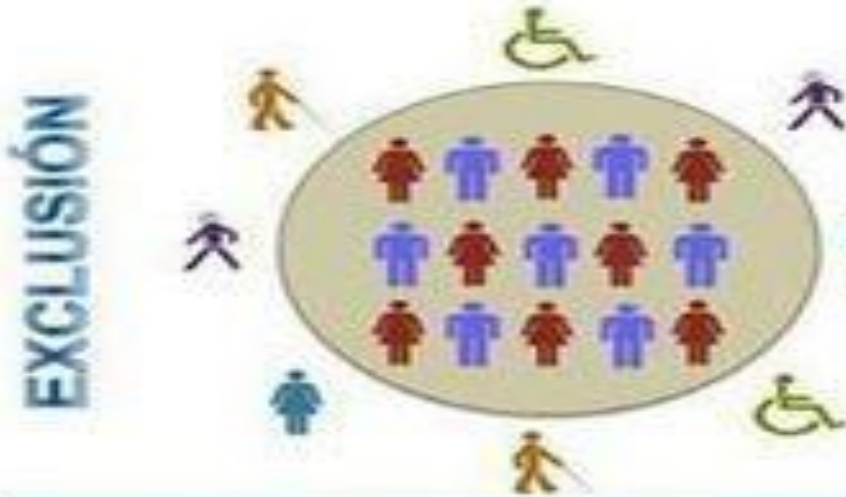
Фундаментальне право усіх дітей з особливими освітніми потребами.
Принцип забезпечення благополуччя дітей.

Засіб реалізації інших прав.

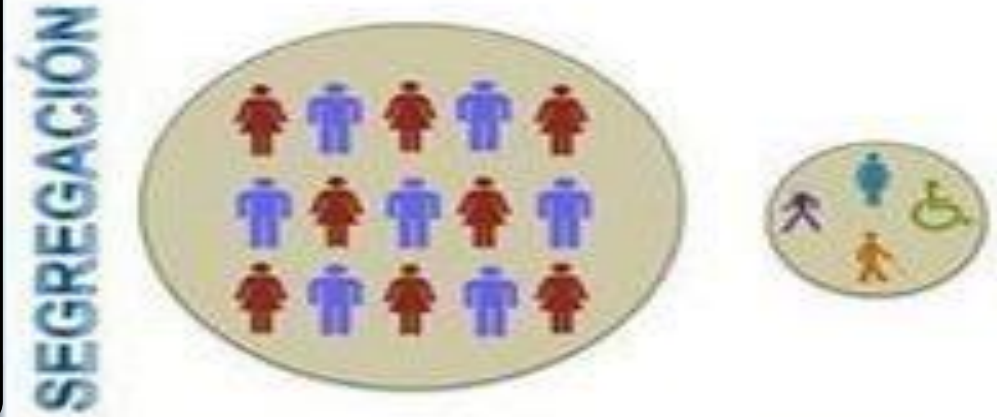
Результат удосконалення державної політики у сфері освіти.

Виключення, відділення/сегрегація, інтеграція, інклюзія

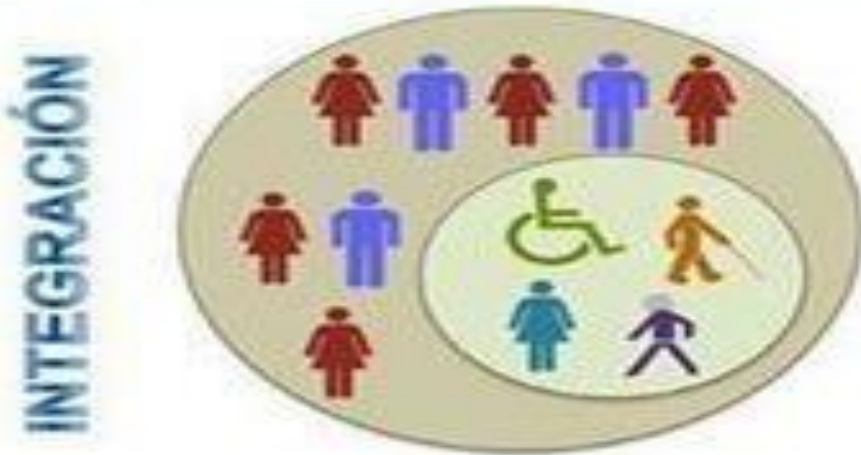
Виключення

Сегрегація

Інтеграція

Інклюзія

«Виключення» має місце, коли учнів у будь-який спосіб, прямо чи опосередковано, позбавляють доступу до освіти або відмовляють у такому доступі.

«Сегрегація» – це ситуація, у якій діти з ООП отримують освіту у відокремлених закладах (установах), пристосованих до різних або до певного виду порушень розвитку дітей, в ізоляції від інших дітей.

«Інтеграція» – це процес влаштування дітей з ООП в існуючі загальноосвітні навчальні заклади з розумінням того, що діти з ООП зможуть пристосуватися до стандартизованих вимог таких закладів.

«Інклюзія» передбачає процес системних реформ, що охоплюють модифікацію змісту, методів викладання, підходів, структур та стратегій освіти

Базові цінності, на яких ґрунтується інклюзивна освіта:

- Кожна дитина – особистість.
- Навчатися можуть усі – нездібних дітей немає.
- Кожна дитина має унікальні здібності, особливості та інтереси.
- Заборона на дискримінацію в будь-якій формі.
- Право кожної людини на участь у житті суспільства, у тому числі людей з особливими потребами.
- Терпимість один до одного: готовність жити разом у світі один з одним; прийняття людей з їхніми індивідуальними відмінностями.
- Виховання в дусі толерантності як «гармонія в розмаїтті»

ЮНЕСКО визначає **інклюзивне навчання** як процес врахування і відповіді на різноманітні освітні потреби учнів шляхом забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади, зменшення випадків виключення в освіті.

Інклюзивне навчання – це спосіб отримання освіти, при якому діти з ООП навчаються в загальноосвітньому середовищі разом зі своїми однолітками за місцем свого проживання, що є альтернативою інтернатній системі, де вони утримуються та навчаються окремо від інших дітей, або індивідуальному навчанню.

Згідно з концепцією ЮНІСЕФ «Школа, дружня до дитини»:

- виявляє виключених з групи дітей й долучає їх до освіти;
- визнає право на освіту кожної дитини;
- сприяє дотриманню прав і благополуччя кожної дитини;
- надає обов'язкову безкоштовну освіту, доступну для дітей з групи ризику;
- поважає відмінності і забезпечує рівноправність в освіті для всіх дітей;
- відповідає індивідуальним потребам дитини в освітньому процесі, а також гендерному, етнічному, релігійному і соціальному розмаїттю.

Реформування освітньої системи України передбачає трансформаційні зміни в освітньому процесі.

Традиційний освітній процес	Інклюзивний освітній процес
1. Діти з ООП навчаються винятково у спеціальних закладах освіти або вдома.	1. Діти з ООП навчаються у закладах загальної освіти та отримують необхідну додаткову підтримку в освітньому процесі.
2. Індивідуальні особливості розвитку та потреби дітей в освітньому процесі не враховуються.	2. Індивідуальні особливості розвитку та потреби дітей є основою планування освітнього процесу.
3. Освітні цілі для всіх дітей однакові.	3. Освітні цілі визначаються в залежності від індивідуальних особливостей розвитку та потреб дитини.
4. Усі учні мають опанувати уніфікований навчальний план у визначені терміни.	4. Для кожної дитини з ООП розробляється індивідуальна програма розвитку. За потреби розробляється індивідуальна навчальна програма та індивідуальний навчальний план.
5. Оцінювання проводиться за однаковим підходом для усіх	5. Критерії та методи оцінювання адаптуються відповідно до індивідуальних особливостей дитини
6. Оцінювання навчальних результатів учнів відбувається відповідно до критеріїв, визначених на основі загальноосвітньої навчальної програми	6. Загальноосвітні навчальні досягнення не є основним критерієм успішності
7. Успішність кожного учня визначається відповідністю його навчальних результатів заданим критеріям	7. Успішність дитини визначається на основі наявності прогресу у розвитку та навчанні.
8. Батьки є пасивними учасниками освітнього процесу.	8. Батьки беруть активну участь в освітньому процесі, на них покладені певні зобов'язання.

Переваги інклюзивного навчання для дітей з ООП:

- Навчання дітей з ООП за місцем проживання, в сімейних умовах.
- Діти з ООП отримують можливість соціалізації, розвитку своїх сильних сторін і талантів, подальшої інтеграції в суспільство, отримання професії.
- Забезпечується індивідуальний підхід до кожної дитини з орієнтацією на її сильні сторони, здібності та інтереси.
- Діти з ООП мають можливість отримувати додаткові спеціальні послуги у закладі, де вони навчаються.
- Особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу допомагає забезпечувати асистент вчителя, який бере участь у розробленні та реалізації індивідуальної програми розвитку, адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей.

Переваги інклюзивного навчання для усіх дітей закладу освіти:

- Діти навчаються природно сприймати і толерантно ставитися до індивідуальних відмінностей.
- Діти навчаються налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з дітьми, які відрізняються від них.
- Діти навчаються співробітництву, взаємодопомозі, співчуттю іншим.
- Допомагаючи іншим, діти покращують власні навчальні результати.

Переваги інклюзивного навчання для педагогів:

- Вчителі розвивають нові компетентності: знання, різноманітні методики навчання і розвитку дітей з ООП, отримують новий досвід роботи в інклюзивному середовищі.
- Інклюзивне навчання допомагає налагодити співпрацю педагогічних працівників у закладі освіти й застосовувати командний підхід до реалізації освітнього процесу.
- Вчителі отримують методичну та консультативну допомогу від фахівців інклюзивно-ресурсного центру, ресурсних центрів підтримки інклюзивного навчання та інших ресурсів місцевої громади.

Переваги інклюзивного навчання для адміністрації закладів освіти:

- Створення в закладі загальної освіти спеціальних умов: забезпечення безперешкодного доступу до будівель та приміщень закладів освіти для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зокрема тих, що пересуваються на візках, дітей з порушеннями зору, слуху.
- Забезпечення закладу освіти необхідними навчально-методичними посібниками, підручниками, спеціальним обладнанням.
- Забезпечення додаткового штату педагогічних працівників (асистента вчителя (вихователя), вчителя-дефектолога, вчителя-логопеда, практичного психолога, вчителя-реабілітолога) з метою надання дитині психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг згідно з індивідуальною програмою розвитку.
- Формування в шкільному колективі відповідних цінностей: цінність кожної дитини, права людини, повага до багатоманітності, співпраця та ін.
- Активне залучення батьків до процесу навчання дитини.
- Залучення додаткових ресурсів місцевої громади.

Переваги інклюзивного навчання для батьків дітей з ООП:

- Можливість співпраці й активного залучення до освітнього процесу дитини.
- Краще розуміння індивідуальних особливостей розвитку та потреб своєї дитини.
- Підтримка у визначенні мети індивідуальної освітньої траєкторії для своєї дитини.

Чинники розвитку інклюзивної освіти

1. Розвиток позитивного ставлення до концепції інклюзії; учнів з ООП, можливостей їхнього навчання тощо.
2. Політика і лідерство спрямовані на надання підтримки на рівні держави, органів управління освіти, громади, закладів освіти.
3. Процеси, що відбуваються у закладах освіти, мають ґрунтуватися на практичній інноваційній діяльності.
4. Гнучкі освітні програми і викладання (застосування диференційованого викладання, спеціальних педагогічних підходів, адаптацій / модифікацій).
5. Залучення громади для досягнення успіху (якнайширше використання її ресурсів та залучення до діяльності закладу освіти).
6. Постійний моніторинг власної професійної діяльності.

Існує дві моделі інвалідності:

медична

В рамках медичної моделі – надання корекційної чи медичної допомоги особі з ООП з метою зменшення негативного впливу цих чинників.

визначає ООП через наявність порушень розвитку чи стану здоров'я дитини

соціальна

Кожна дитина має свої індивідуальні особливості. Через певні фактори можуть виникати різні порушення розвитку дитини. У цьому випадку ми говоримо, що дитина має особливі потреби. У випадку, коли дитина навчається у закладі освіти, ми говоримо, що дитина має особливі освітні потреби.

Соціальна модель стверджує, що:

- причина проблеми – це не порушення розвитку особи чи стан її здоров'я;
- причина проблеми – це бар'єри у зовнішньому середовищі, яке оточує особу.

В рамках соціальної моделі особи з ООП зіштовхуються з проблемами через безліч бар'єрів в оточуючому середовищі. Такими бар'єрами є наступні: архітектурні, фізичні, організаційні, інформаційні, інституційні. Бар'єрами також є ставлення людей, існуючі стереотипи й упередження.

Індекс інклюзії

Стратегія розвитку інклюзії навчального закладу — це не просто сума якихось пропозицій зі здійснення внавчальному закладі додаткових дій та ініціатив по відношенню до учнів з особливими освітніми потребами, уній розкриваються способи позитивної зміни навчального закладу відповідно до інклюзивних цінностей.

Мета використання «Індексу інклюзії» -

покращення навчальних досягнень 100 % учнів шляхом використання інклюзивної практики.

Це відбувається через процес самооцінювання трьох основних аспектів:

- Культури навчального закладу.
- Освітньої політики на рівні навчального закладу.
- Практики впровадження інклюзивних підходів.

Індекс інклюзії

Пріоритети розвитку навчальних закладів :

- введення ритуалів привітання нових учнів і працівників, а також прощання з ними у випадку переходу в інший навчальний заклад;
- професійний розвиток персоналу з метою введення понять різноманітності в навчальні види діяльності;
- організація діяльності асистентів педагогів;
- покращення доступності навчального закладу для всіх дітей і дорослих з фізичними обмеженнями;
- заохочення використання методів кооперативного навчання;
- перегляд політики на рівні навчального закладу щодо проявів негативної поведінки;
- посилення співпраці навчального закладу з місцевою громадою та соціальними партнерами.

Індекс інклюзії

Інклюзія — це процес, спрямований на перетворення навчальних закладів на такий освітній простір, який стимулює й підтримує не тільки учнів, а й власних членів трудового колективу; спрямована на розвиток місцевих громад, які підтримують і високо цінують досягнення кожного члена громади.

Школи можуть співпрацювати з іншими соціальними партнерами та місцевими громадами з метою покращення навчальних і соціальних умов усвоїх колективах.

Структура проведення оцінювання створення й розвитку в навчальному закладі інклюзивного навчального середовища:

- 1) розвиток організаційної культури;
- 2) розвиток освітньої політики на рівні закладу (внутрішні нормативні документи);
- 3) запровадження інклюзивної практики

Проведення оцінювання створення й розвитку в навчальному закладі інклюзивного навчального середовища:

Напрямок А. Розвиток організаційної культури

Розділ А1. Створення спільноти.

Розділ А2. Розвиток інклюзивних цінностей.

Напрямок Б. Розвиток політики на рівні закладу (внутрішні нормативні документи)

Розділ Б.1. Розвиток навчального закладу для всіх учнів навчального закладу.

Розділ Б.2. Організація підтримки різноманіття.

Відповідно до класифікації ЮНЕСКО, до дітей з особливими освітніми потребами відносяться діти, які мають наступні порушення розвитку:

- емоційні і поведінкові порушення;
- розлади мови і спілкування;
- труднощі в навчанні;
- затримка/обмеження можливостей інтелектуального розвитку;
- фізичні/нейромоторні порушення;
- порушення зору;
- порушення слуху.

Цей список доповнюється іншими чинниками, які становлять потенційний ризик для дітей бути виключеними з освітнього процесу:

- діти, які ростуть в несприятливому середовищі;
- діти, які належать до груп етнічних меншин;
- діти вулиці;
- діти, хворі на СНІД;
- діти з поведінковими порушеннями.

Згідно з Законом України «Про освіту» особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

**КЛАСИФІКАЦІЙНІ
ОЗНАКИ****КАТЕГОРІЇ ДІТЕЙ
З ООП****Порушення
психофізичного
розвитку****Діти, які мають порушення розвитку:**

- інтелектуальні порушення;
- порушення зору;
- порушення слуху;
- порушення опорно-рухового апарату;
- порушення мовлення;
- складні порушення психофізичного розвитку.

Діти, які мають захворювання:

- такі, які потребують постійного медичного нагляду, або періодичного здійснення індивідуальних медичних процедур із забезпечення життєдіяльності людини та/або контролю за її станом, в тому числі із встановленим електрокардіо стимулятором або іншим електронним імплантатом чи пристроями;
- такі, що можуть бути перешкодою для проходження зовнішнього незалежного оцінювання, визначені МОН спільно з МОЗ.

**Особливості
навчальної
діяльності****Діти, які можуть зіштовхуватися з труднощами у навчальній діяльності:**

- дислексія, дискалькулія.

Обдаровані діти:

- здобувають спеціалізовану освіту та/або можуть прискорено опанувати зміст навчальних предметів одного чи декількох класів, освітніх рівнів.

**КЛАСИФІКАЦІЙНІ
ОЗНАКИ**

**КАТЕГОРІЇ ДІТЕЙ
З ООП**

**Особливості
встановлення
контактів
із соціальним
середовищем**

Діти, які мають первазивне (наскрізне) порушення розвитку:

- розлади аутистичного спектру.

**Особливості,
зумовлені впливом
соціального
середовища**

Діти, які:

- потребують підтримки у навчанні, що пов'язана з проживанням на тимчасово окупованій території або у населених пунктах, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, або у населених пунктах, що розташовані на лінії зіткнення;
- мають статус внутрішньо переміщених, діти-біженці та діти, які потребують додаткового та тимчасового захисту;
- здобувають (ли) освіту в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами корінних народів і національних меншин.

Міжнародні стандарти з прав людини у сфері освіти

У грудні 2009 року Україна ратифікувала основний міжнародний документ у сфері забезпечення прав дітей згідно зі світовими стандартами освіти, соціального захисту та охорони здоров'я – Конвенцію ООН .

6 липня 2010 року Законом України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти» вперше у законодавче поле було введено термін «інклюзивні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами», а у жовтні 2010 року була затверджена Концепція розвитку інклюзивного навчання.

23 травня 2017 року Президент України підтримав концепцію інклюзивного навчання в нашій державі, підписавши ухвалений Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг».

14 лютого 2017 рік український Уряд вперше виділив субвенцію (цільова дотація з Державного бюджету) на інклюзивну освіту .

12 липня 2017 року Уряд створив нову службу системної підтримки та супроводу дітей з ООП – інклюзивно-ресурсні центри шляхом реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій.

09 серпня 2017 року Кабінетом Міністрів України внесено зміни до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, згідно з якими на кожного учня з ООП складається ІПР.

09 серпня 2017 року Кабінетом Міністрів України затверджено Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та план заходів з реалізації її I етапу,

01 лютого 2018 року Міністерством освіти і науки України збільшено норму ставки асистента вчителя на інклюзивний клас, вперше визначено умови введення посад вчителів-дефектологів у закладах загальної середньої освіти

14 лютого 2018 року Уряд встановив доплату в граничному розмірі 20% для педпрацівників, які працюють в інклюзивних класах чи групах.

23 квітня 2018 року Міністерством освіти і науки України затверджено Типовий перелік спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами

23 травня 2018 року Україна здійснила перехід від Міжнародної класифікації хвороб до Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (далі МКФ-ДП),

08 червня 2018 року Міністерством освіти і науки України затверджено Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП в закладі загальної середньої та дошкільної освіти

МКФ-ДП походить від Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я і призначена для обліку характеристик розвитку дитини та впливу на неї навколишнього середовища.

МКФ-ДП розроблена для того, щоб охопити весь комплекс життєдіяльності дітей від народження до 18 років.

МКФ-ДП призначена для використання працівниками клінік, педагогами, членами сімей, дослідниками, адміністраторами та суспільством в соціальній і політичній сферах, які мають документальне підтвердження характеристик здоров'я і функціонування дітей та підлітків. МКФ-ДП пропонує концептуальні рамки та єдину стандартизовану термінологічну мову для позначення проблем, які проявляються в ранньому дитинстві, дитячому і підлітковому віці, включаючи функції та структури організму, обмеження активності та участі, а також фактори навколишнього середовища, що мають важливе значення для дітей і підлітків.

Особлива увага була приділена чотирьом ключовим питанням у витягу з МКФ-ДП

Дитина у контексті сім'ї

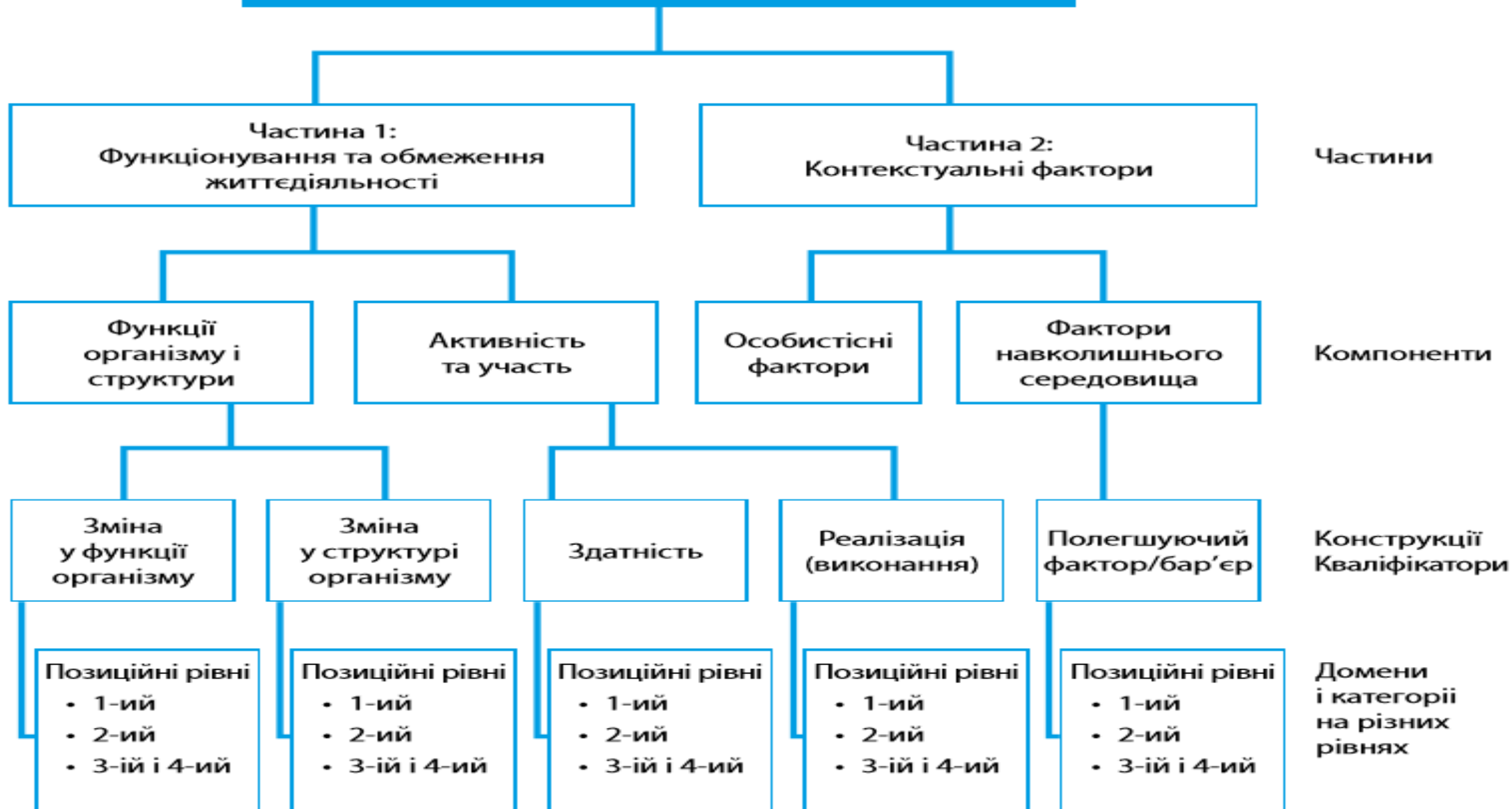
Затримка розвитку

Участь

Фактори навколишнього середовища

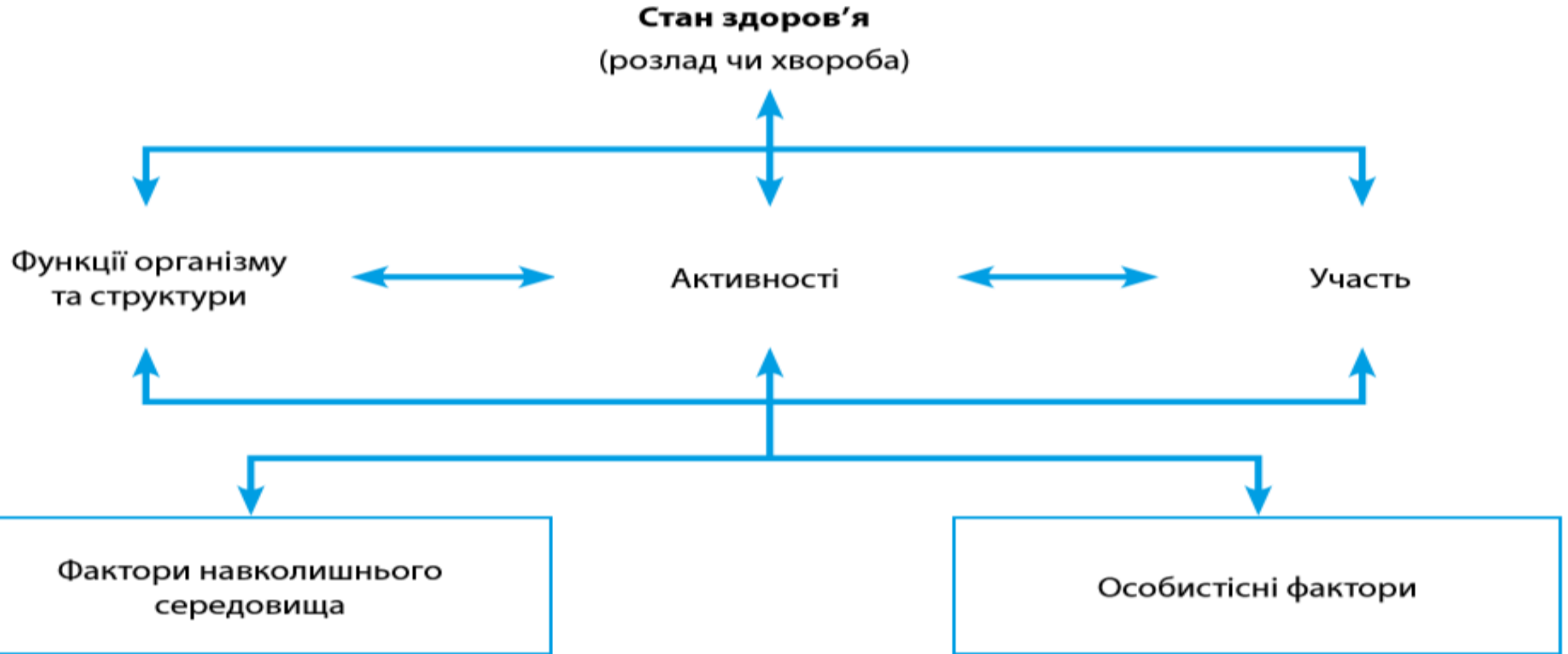
МКФ

Класифікація

	Частина 1: функціонування та обмеження життєдіяльності		Частина 2: контекстуальні фактори	
Компоненти	Функції та структури організму	Активність та участь	Фактори навколишнього середовища	Особистісні фактори
Домени	Функції організму Структури організму	Життєві сфери (завдання, дії)	Зовнішні впливи на функціонування та обмеження життєдіяльності	Внутрішні впливи на функціонування та обмеження життєдіяльності
Конструкції	Зміна функцій організму (фізіологічна) Зміна структур організму (анатомічна)	Здатність Виконавчі завдання в стандарті навколишнього середовища Реалізація Виконавчі завдання в поточному навколишньому середовищі	Сприяння або перешкоджання впливу ознак фізичного, соціального середовища та у взаємовідносинах між людьми	Вплив атрибутів людини
Позитивний аспект	Функціональна і структурна цілісність	Активність Участь	Полегшуючий фактор	Не застосовується
	Функціонування			
Негативний аспект	Порушення	Обмеження активності та участі	Бар'єри/ перешкоди	Не застосовується
	Обмеження життєдіяльності			

Візуалізація сучасного розуміння взаємодії різних компонентів, діаграма наповнює змістом цінність використання МКФ

ВИСНОВКИ